

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Bednarek

SSN Anna Dziergawka

w sprawie **S. P.**,

skazanego wyrokiem łącznym,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 16 lipca 2024 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy
w Warszawie z 25 kwietnia 2023 r. sygn. akt V K 2640/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu dla m. st. Warszawy w Warszawie do ponownego
rozpoznania.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie wyrokiem łącznym z 25 kwietnia 2023 r. w sprawie V K 2640/22 wydał wyrok łączny wobec S. P., skazanego prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 14 października 2021 r. sygn. akt V K 1524/21, za czyn z art. 178a § 1 k.k. popełniony w dniu 13 czerwca 2021 r. na karę 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy w wymiarze 20 (dwudziestu) godzin miesięcznie, orzeczono środek kamy w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 5 (pięciu) lat; orzeczono świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5 000 (pięciu) tysięcy złotych oraz zaliczono okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie;
2. Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 15 listopada 2021 r. sygn. akt XIV K 555/21, za czyny z art. 178a § 1 k.k. i z art. 178b k.k. popełnione w dniu 15 lutego 2021 r. na karę łączną 200 (dwustu) stawek dziennych grzywny z określeniem wysokości jednej stawki na kwotę 10 (dziesięciu) złotych. orzeczono środek karny w postaci 5 (pięciu) lat zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, orzeczono świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5 000 (pięciu tysięcy) złotych oraz zaliczono okres zatrzymania prawa jazdy;
3. Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 27 czerwca 2022 r. sygn. akt V K 2048/21, za czyn z art. 178a § 1 k.k. popełniony w dniu 22 sierpnia 2021 r. na karę 1 (jednego) roku ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy w wymiarze 30 (trzydziestu) godzin miesięcznie, orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 (trzech) lat, orzeczono świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5 000 (pięciu) tysięcy złotych oraz zaliczono okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie;

4. Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 30 marca 2023 r. sygn. akt V K 3079/22, za czyn z art. 244 k.k. popełniony w dniu 6 października 2022 r. na karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności, orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 (sześciu) lat oraz zaliczono okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie;
5. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k., art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. kary ograniczenia wolności orzeczone wobec skazanego S. P. wyrokami opisanymi w pkt I i III sentencji i karę pozbawienia wolności orzeczoną wobec skazanego wyrokiem opisanym w pkt IV połączył i jako karę łączną wymierzył skazanemu karę 1 (jednego) roku i 8 (ośmiu) miesięcy pozbawienia wolności;
6. na podstawie art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone wobec skazanego środki karne w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym i zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, orzeczone wyrokami opisanymi w pkt I i II., połączył i orzekł wobec skazanego S. P. łączny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 10 (dziesięciu) lat;
7. na podstawie art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone wobec skazanego środki karne w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, orzeczone wyrokami opisanymi w pkt III i IV., połączył i orzekł wobec skazanego łączny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 9 (dziewięciu) lat;
8. umorzył postępowanie o połączenie kary grzywny orzeczonej wyrokiem opisanym w pkt II sentencji;
9. na podstawie art. 63 § 1 k.k., na poczet łącznej kary pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawach o sygn. akt: VK 1524/21, VK 2048/21 oraz V K 3079/22;
10. na podstawie art. 63 § 3 k.k., na poczet łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym orzeczonego w pkt II zaliczył skazanemu okres zatrzymania prawa jazdy w sprawie o sygn. akt XIV K 555/21;
11. uznał, że w pozostałym zakresie wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu;

12. zwolnił skazanego z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa (k. 66-68 - akta o sygn. V K 2640/22).

Przedmiotowy wyrok nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się w dniu 3 maja 2023 r., bez postępowania odwoławczego.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. kasację nadzwyczajną od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając orzeczenie w całości na korzyść skazanego i zarzucając:

1. rażące naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia tj.:

- art. 85 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., poprzez połączenie kar ograniczenia wolności - orzeczonych w wymiarze 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy, wyrokiem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 14 października 2021 r. o sygn. akt V K 1524/21, za czyn popełniony w dniu 13 czerwca 2021 r. oraz w wymiarze 1 (jednego) roku, wyrokiem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 27 czerwca 2022 r. o sygn. akt V K 2048/21, za czyn popełniony w dniu 22 sierpnia 2021 r. - z karą 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z 30 marca 2023 r. o sygn. akt V K 3079/22, za czyn popełniony w dniu 6 października 2022 r. i wymierzenie skazanemu S. P. (w pkt I części dyspozytywnej wyroku) kary łącznej 1 (jednego) roku i 8 (ośmiu) miesięcy pozbawienia wolności, pomimo, iż wskazana kara pozbawienia wolności nie podlegała łączeniu z karami ograniczenia wolności, albowiem nie została orzeczona za czyn popełniony „zanim zapadł pierwszy wyrok”, czyli w warunkach, o jakich stanowi przywołany przepis art. 85 § 1 k.k.;

- art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 85 § 1 k.k., w ich brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., poprzez połączenie (w pkt III części dyspozytywnej wyroku) środków karnych w postaci zakazów prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w wymiarach: 3 (trzech) lat (sygn. akt V K 2048/21) oraz 6 (sześciu) lat (sygn. akt V K 3079/22) i orzeczenie na okres 9 (dziewięciu) lat łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, pomimo, iż wskazane zakazy nie podlegały łączeniu, ponieważ wyrokiem z 30 marca 2023 r. o sygn. akt V K 3079/22

osądzono czyn popełniony w dniu 6 października 2022 r. (pkt IV). podczas gdy wyrok w sprawie o sygn. akt V K 2048/21 został wydany w dniu 27 czerwca 2022 r. (pkt III), a tym samym skazania te nie dotyczyły przestępstw pozostających w zbiegu rzeczywistym tj. popełnionych, zanim zapadł pierwszy wyrok, czyli połączone zakazy nie zostały orzeczone w warunkach określonych w dyspozycji art. 85 § 1 k.k.

II. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego tj.:

art. 410 k.p.k. w zw. z art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. i w zw. z art. 574 k.p.k., polegające na pominięciu przez Sąd Rejonowy wynikającej z materiału dowodowego i mającej istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia okoliczności odnoszącej się do rzeczywistego wymiaru środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym orzeczonego przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie wyrokiem z 15 listopada 2021 r. o sygn. akt XIV K 555/21, a w konsekwencji wadliwym określeniu rozmiaru tego środka karnego w pkt II części wstępnej orzeczenia i błędnym przyjęciu, iż wyrokiem tym orzeczono wobec S. P. 5 (pięć) lat zakazu, podczas gdy w rzeczywistości wymierzono nim 4 (cztery) lata zakazu, w następstwie czego doszło do wadliwego, bo z rażącym naruszeniem również art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k., określenia wymierzonego skazanemu (w pkt II części dyspozytywnej wyroku) łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym powyżej, określonej wskazaną normą prawną, górnej granicy łącznego środka karnego, poprzez orzeczenie wobec wymienionego - w miejsce jednostkowych zakazów prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym w wymiarach: 4 (czterech) lat (sygn. akt XIV K 555/21) oraz 5 (pięciu) lat (sygn. akt V K 1524/21) - łącznego, obowiązującego przez okres 10 (dziesięciu) lat przedmiotowego środka karnego, czyli powyżej sumy wskazanych zakazów

– wniośł, na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu dla m. st. Warszawy w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna, albowiem zaskarżony wyrok łączny jest wadliwy.

Na wstępie należy podnieść, iż wszystkie wyroki skazujące zostały wydane wobec S. P. po dniu 24 czerwca 2020 r. Skazania te dotyczyły czynów zabronionych również popełnionych po tej dacie. I tak:

1. czyn popełniony w dniu 13 czerwca 2021 r. został osądzony wyrokiem z 14 października 2021 r. o sygn. akt V K 1524/21 (pkt I),
2. czyn popełniony w dniu 15 lutego 2021 r. został osądzony wyrokiem z 15 listopada 2021 r. o sygn. akt XIV K 555/21 (pkt II),
3. czyn popełniony w dniu 22 sierpnia 2021 r. został osądzony wyrokiem z 27 czerwca 2022 r. o sygn. akt V K 2048/21 (pkt III),
4. czyn popełniony w dniu 6 października 2022 r. został osądzony wyrokiem z 30 marca 2023 r. o sygn. akt V K 3079/22 (pkt IV).

Wobec tego, iż daty wydania prawomocnych wyroków skazujących przypadały po dniu 24 czerwca 2020 r., to zgodnie z nowelizacją przepisów o wyroku łącznym i przepisem art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 1086), w rozpatrywanej sprawie zastosowanie musiały znaleźć przepisy Rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym tą ustawy nowelizującą.

Sąd orzekający prawidłowo zastosował w realiach niniejszej sprawy art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym po dniu 24 czerwca 2020 r., jednak pomimo tego nie ustrzegł się szeregu błędów w kształtowaniu kar w wyroku łącznym, za popełnione przestępstwa pozostające w zbiegu realnym, dla którego zgodnie z zasadę chronologii wyroków, momentem granicznym jest wydanie pierwszego, choćby nieprawomocnego, wyroku skazującego co do któregośkolwiek z wcześniej popełnionych przestępstw. Zbieg rzeczywisty tworzą bowiem wszystkie przestępstwa poprzedzające taki wyrok, natomiast kolejne przestępstwa będą tworzyły nowy zbieg. W sprawie jest to data 14 października 2021 r. wyznaczona wyrokiem wydanym w sprawie V K 1524/21 (pkt I), co powoduje, iż poza tym zbiegiem pozostaje wyrok z 30 marca 2023 r. w sprawie V K 3079/22, albowiem dotyczy on czynu popełnionego w dniu 6 października 2022 r. (pkt IV) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2024 r. sygn. akt V KZ 3/24. LEX

3688589). Konsekwencją tego jest to, iż wymierzona nim kara pozbawienia wolności nie mogła być objęta węzłem kary łącznej z karami ograniczenia wolności wymierzonymi za wcześniej popełnione występki (pkt I i III), albowiem nie pozostaje z nimi w zbiegu rzeczywistym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2024 r. sygn. akt V KZ 3/24. W rezultacie wymierzenia skazanemu karę łącznej 1 (jednego) roku i 8 (ośmiu) miesięcy pozbawienia wolności, doszło do naruszenia prawa materialnego, mianowicie art. 85 § 1 k.k., art. 86 k.k. i art. 87 k.k. mającego istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku łącznego wydanego pod sygn. akt V K 2640/22, albowiem przy prawidłowym postąpieniu węzłem kary łącznej można było objąć jedynie kary ograniczenia wolności (pkt I i III), z jednoczesnym pozostawieniem do odrębnego wykonania kary pozbawienia wolności (pkt IV).

Dalszą konsekwencją powyższego błędu jest wadliwe ukształtowanie (w pkt III części dyspozytywnej wyroku łącznego) węzła łącznego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, które na mocy art. 90 § 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. oraz art. 43 § 1 k.k. odnosi się jedynie do zakazów, które zostały orzeczone za przestępstwa pozostające w zbiegu, o jakim stanowi art. 85 § 1 k.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 marca 2015 r. sygn. akt IV KK 35/15).

Wskazany powyżej warunek cezury czasowej, zawarty w dyspozycji art. 85 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym po dniu 24 czerwca 2020 r., spełniały jedynie przestępstwa, za które S. P. został skazany wyrokami o sygn. akt: V K 1524/21 (pkt I), XIV K 555/21 (pkt II) oraz V K 2048/21 (pkt III), za które orzeczono wobec wymienionego kolejno: 5 (pięć) lat zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, 4 (cztery) lata zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym oraz 3 (trzy) lata zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. W zbiegu rzeczywistym nie pozostawał natomiast 6-letni zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych orzeczony w sprawie o sygn. akt V K 3079/22 (pkt IV).

Uwzględniając zarazem tożsamość rodzajową zakazów i fakt, że wobec skazanego orzeczono zarówno zakazy prowadzenia „wszelkich pojazdów mechanicznych” oraz zakazy prowadzenia pojazdów mechanicznych „w ruchu lądowym”, prawidłowym postąpieniem sądu *meriti* winno być połączenie jedynie zakazów wymierzonych w sprawach o sygn. akt: V K 1524/21 (pkt I) oraz XIV K

555/21 (pkt II) i orzeczenie - w oparciu o art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. - łącznego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych „w ruchu lądowym”.

Tymczasem w ukształtowaniu w pkt. III sentencji wyroku łącznego, rozstrzygnięcia o łącznym środku karnym w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, uwzględniono ten zakaz, orzeczony wobec skazanego wyrokiem V K 3079/22 (pkt IV), zatem za przestępstwo, które nie pozostawało w zbiegu rzeczywistym z żadnym z uprzednich skazań. Nie spełniało zatem wymogu, o jakim stanowi art. 85 § 1 k.k. Przy prawidłowym zastosowaniu art. 90 § 2 k.k. w zw. art. 85 § 1 k.k., zakazy prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, orzeczone w sprawach o sygn. akt V K 2048/21 (pkt III) oraz V K 3079/22 (pkt IV), winny podlegać odrębnemu wykonaniu.

Prawidłowo natomiast pod tym względem ukształtowany został węzeł łącznego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym zawarty w pkt II sentencji wyroku łącznego (pkt I i II). Pomimo tego, nie ustrzegł się innego błędu. Sąd wskazał bowiem w komparycji orzeczenia (w pkt II), iż wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie o sygn. akt XIV K 555/21 orzeczono wobec S. P. 5 (pięć) lat zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, podczas gdy w rzeczywistości środek ten został orzeczony na okres 4 (czterech) lat. Wadliwie opisany środek karny został następnie połączony ze środkiem karnym w postaci 5 (pięciu) lat zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym, orzeczonym w sprawie o sygn. akt V K 1524/21 i przy zastosowaniu zasady kumulacji, m.in. na mocy art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k., łączny czas obowiązywania tego zakazu ustalono na okres 10 (dziesięciu) lat. W ten sposób orzeczony czas łącznego zakazu przewyższa dopuszczalna górną jego granicę, wyznaczoną sumą okresów obowiązywania zakazów podlegających łączeniu, co niewątpliwie jest skutkiem naruszenia art. 410 k.p.k., znajdującego z mocy art. 574 k.p.k. odpowiednie zastosowanie w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego (por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2014 r. sygn. akt III KK 210/14, LEX 1488767), a z kolei o naruszeniu odpowiednio stosowanego także art. 413 k.p.k. Bezspornie w części wstępnej wyroku łącznego (tzw. komparycja, rubrum)

powinny być bowiem opisane w prawidłowy sposób wszystkie skazania, które stanowiły przedmiot rozstrzygnięcia (art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 574 k.p.k.). Powinno zatem wymienić się w tej części wyroku: daty wydania wyroków objętych tym postępowaniem, sygnatury tych postępowań, daty przypisanych przestępstw, podstawy prawne skazania i wymierzone za nie kary jednostkowe, a także kary łączne, gdy zostały orzeczone (D. Świecki [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, D. Świecki [red.], Warszawa 2018, teza 15 do art. 574; J. Matras [w:] Kodeks..., s. 1376). To właśnie ta część wyroku łącznego określa przedmiot rozstrzygania w trybie wyroku łącznego. Oznacza to, że co do tych skazań wymienionych w komparycji wyroku sąd meriti winien wydać rozstrzygnięcie w części dyspozytywnej wyroku (tzw. sentencja wyroku). Brak w komparycji wyroku określonego skazania oznacza, że nie było ono przedmiotem rozstrzygnięcia w wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2021 r. sygn. akt III KK 76/21, zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2018 r. sygn. akt V KK 261/18).

O konieczności kasacji wyroku w sytuacji orzeczenia kary łącznej poza granicami określonymi przepisem art. 86 § 1 k.k., Sąd Najwyższy wypowiedział się wielokrotnie m.in. w sprawach: o sygn. akt III KK 43/18 (wyrok z 18 kwietnia 2019 r., LEX 2650208); o sygn. akt IV KK 519/17 (wyrok z 14 lutego 2018 r., LEX nr 2450269); o sygn. akt IV KK 161/17 (wyrok z 13 grudnia 2017 r., LEX nr 2434468).

Mając powyższe na uwadze, uznać należy, iż Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie, orzekając w omawianej sprawie, rażąco naruszył art. 85 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym po dniu 24 czerwca 2020 r., art. 86 § 1 k.k., art. 90 § 2 k.k. oraz art. 410 k.p.k. i art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 574 k.p.k., stąd też należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, który wyda orzeczenie zgodne z prawem.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

Małgorzata Bednarek Ryszard Witkowski Anna Dziergawka

[PGW]

[ms]